Тема 6.7 Домогосподарство на ринку грошей

Тема присвячена вивченню принципів, механізмів кредитування, способів заощадження грошей та усвідомленню значення страхування для забезпечення майбутнього. Для кращого розуміння матеріалів теми вам потрібно знати такі поняття: ринок грошей, кредитування, заощадження, банківські депозити та кредити, прості і складні відсотки, страхування.

Ключові здобутки у вивченні теми

3D

Думаємо, досліджуючи умови кредитування та заощадження.

Дбаємо про заощадження доходів на випадок непередбачених подій.

Діємо, обираючи банк та страхову компанію.

Уявіть, що ви стали щасливим власником великої суми грошей. Але ви їх отримали з однією умовою, що мусите не витрачати відразу, а примножити їх за один рік.

Які ви знаєте можливості для цього?

Виберіть один з них і обґрунтуйте своє рішення.

Запишіть усі можливі варіанти.

Модуль 1

Що означає «відкладене споживання»

Депозит — це гроші передані банку на зберігання. Передбачає укладання угоди з банком про суму внеску, термін зберігання, розмір відсотку і відкриття депозитного рахунку, на який вносяться кошти.

Для економіки дуже важливим чинником є відкладання частини доходів на майбутнє. Економісти ще називають заощадження відкладеним споживанням.

У масштабах однієї країни тимчасово вільні кошти — заощадження домогосподарств — стають дуже вагомим резервом грошей для розвитку виробництва. Підприємства не завжди одержують такі прибутки, які дозволяють їм модернізувати технології, закупити дороге сучасне обладнання. Для таких цілей підприємствам доводиться брати кредити на тривалий термін.

Здатність банківської системи країни щодо фінансування (кредитування) розвитку економіки безпосередньо залежить від обсягів заощаджених домогосподарствами коштів і розміщених в банках на депозитах, в страхових компаніях, інших фінансових установах.

Зверніть увагу на те, що гроші сховані в скарбничці, у сейфі чи в іншому місці не працюють на економіку. Більше того вони створюють платіжну кризу, оскільки, будучи вилученими з обігу, не сприяють швидкій реалізації товарів і послуг, що, своєю чергою, стримує виробництво.

Ринкова економіка пропонує свій спосіб вирішення цих проблем організацією ринку грошей.

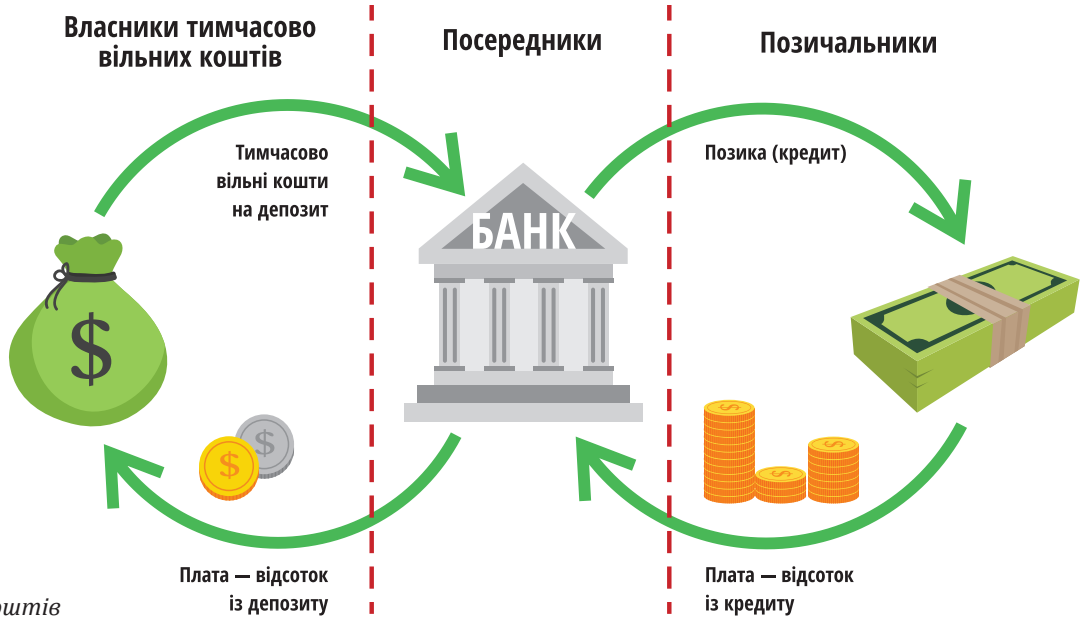

Ринок грошових коштів

Заощадження — частина грошового доходу, яка не використовується на поточне споживання і призначається для задоволення потреб у майбутньому.

Ринок грошей — це ринок, на якому продається і купується особливий товар — гроші, у вигляді кредитів, формуються попит, пропозиція та ціна на цей товар.

Домогосподарства формують пропозицію тимчасово вільних грошових коштів.

Позичальники (це можуть бути й інші домогосподарства, і підприємства) — здійснюють попит на кредитні ресурси.

Посередниками на цьому ринку є банківські установи, трастові, інвестиційні та пенсійні фонди, страхові компанії, кредитні спілки, ломбарди тощо.

Коли ваша родина вкладає гроші в банк, то родина стає кредитором банку, а банк вашим позичальником. Коли родина бере в банку кредит, то ролі міняються: тепер банк буде кредитором, а родина позичальником.

Принципи кредитування в обох випадках одні й ті самі:

- терміновість, тобто гроші надаються в кредит на певний термін;
- поверненість, тобто після закінчення терміну гроші мають бути повернені в повному обсязі;
- платність, тобто за користування грошима слід заплатити певну ціну — відсоток.

Як заробити на грошовому ринку?

Найбільш поширеним способом заробити гроші на грошах є розміщення їх у банку на депозиті.

Депонуватися (розміщуватися в банківській установі) можуть не тільки гроші. Вкладом можуть бути цінні папери, внески, платежі, дорогоцінні метали і навіть нерухомість.

Різновиди депозитів:

- за видами грошей: вклади в національній та іноземній валюті, мультивалютні;
- за терміном: короткострокові та довгострокові;
- за механізмом нарахування відсотків: прості та складні;
- за цілями: накопичувальні, ощадні, розрахункові тощо.

Механізм нарахування відсотків на банківський вклад передбачає певний спосіб обчислення кінцевої суми.

Якщо відсотки кожного періоду нараховуються тільки на первісну суму вкладу, такі відсотки називаються простими:

$$FV = PV (1 + i \times n),$$

де: *FV* — майбутня сума грошей;
PV — сьогоднішня сума грошей;
i — ставка відсотку за відповідний період;
n — кількість нарахувань відсотків за період дії угоди.

Якщо відсоток нараховується на первісну суму з урахуванням відсотків попереднього періоду, такий спосіб називається складними відсотками. Банки іноді називають такі вклади — депозитами з капіталізацією. Тобто відсотки кожного періоду додаються до первісної суми, а наступного періоду відсоток обчислюється на збільшену суму вкладу:

$$FV = PV (1 + i)^n.$$

Досліджуємо та аналізуємо

Скільки можна заробити на депозитах?

Яку суму ви одержите через 4 роки, якщо зробите внесок розміром 10 тисяч гривень із щорічним нарахуванням 20 % за простими і складними відсотками?

Скільки грошей вам треба покласти в банк сьогодні, щоб через три роки накопичити 20 тисяч гривень, якщо банк пропонує 16 % річних із нарахуванням простих відсотків?

Яку суму слід покласти в банк, щоб щомісяця отримувати виплату по вкладу в розмірі 5 тисяч гривень, якщо річний банківський відсоток дорівнює 24 %?

Яка сума буде на вашому депозиті наприкінці п'ятого року, якщо ви до первісної суми в 5 тисяч гривень кожного першого січня наступного року додавали до депозиту по 2 тисячі гривень. Банківський відсоток дорівнює 18 % і нараховується один раз на рік (31 грудня)?

Модуль 2

Брати чи не брати кредит

Кредит — певна сума грошей, взята в позику на певний термін з умовою повернення та сплати відповідної винагороди-відсотка.

У сучасному світі багатьом людям доводиться час від часу відчувати потребу в придбанні таких речей, які за своєю вартістю значно перевищують поточні доходи. Відповідно для купівлі потрібно або тривалий час відкладати гроші для накопичення необхідної суми, або купувати в кредит.

Банківські установи зацікавлені у видачі якомога більшої кількості кредитів, оскільки на цих операціях заробляють свої прибутки.

Але брати чи не брати кредит — вирішувати доводиться кожній людині самостійно. Для прийняття правильного рішення щодо позичання грошей потрібно брати до уваги декілька важливих моментів.

1. **Додаткові угоди.** Крім того, що позичена сума потребує оплати відсотків, разом з оформленням кредиту на нерухомість, автомобіль чи дуже коштовні товари, банківські установи також укладають угоди застави та угоди страхування самого предмета, на який береться кредит. Тим самим

банки страхують себе від виникнення певних форс-мажорних обставин, які не дадуть їм повернути позичені суми, або від неплатоспроможності клієнта. Таким чином вартість позики може бути значно вищою, аніж було оголошено при оформленні кредиту.

2. Супутні витрати. Оформлення всіх цих документів також потребує супутніх витрат: оплату послуг нотаріуса, страхових компаній, експертів тощо, що також збільшує вартість кредиту.

3. Порушення графіку погашення. Повернення частки позиченої суми разом з відсотками оформлюється банком у вигляді графіка погашення кредиту як правило рівними сумами щомісячно. Це питання фінансової дисципліни, оскільки пропущений платіж супроводжується збільшенням відсоткової ставки, штрафами тощо.

4. Ризики. Довготермінові кредити на термін понад 3 роки більш ризиковані, оскільки в цей час може змінитися курс валют (якщо позика в іноземній валюті), купівельна спроможність грошей, вартість застави.

5. Обмеження в розпорядженні заставним майном. Майно, на яке укладена угода застави при оформленні кредиту не може бути продане, подароване, отримане у спадщину без дозволу банку, поки не погашено кредит.

Громадянська реклама

Кредити варто брати тоді, коли завдяки позиченій сумі грошей ви здобуваєте:

- **здоров'я;**
- **те, що приноситиме дохід;**
- **те, що зростає у вартості, дорожчає;**
- **те, що зменшує ваші витрати часу при виконанні якихось регулярних дій.**

У всіх інших випадках добре подумайте перед тим як брати кредит.

Аналізуємо ситуацію

Картковий кредитний ліміт: використовувати чи ні?

Ви — власник / власниця кредитної банківської пластикової картки, на яку банком встановлено кредитний ліміт в розмірі 30 тисяч гривень.

Кредитний ліміт — сума грошей на картковому рахунку клієнта банку, яку клієнт в будь-який час може взяти у позику, не звертаючись до відділення банку (розрахуватися в магазині, зняти в банкоматі тощо).

У той момент, коли клієнт використає певну частину або весь ліміт повністю, наступають кредитні відносини з банком: впродовж 30-ти днів пільгового періоду можна не платити відсотки, а від 31-го дня щомісяця необхідно сплачувати 2 % на місяць від розміру позиченої суми і гасити частину боргу, не меншу ніж 100 гривень.

Обміркуйте, коли варто користатися таким кредитом і як правильно його гасити?

Розгляньте запропоновані варіанти використання кредитного ліміту з погляду вигідного / невигідного кредиту (коли його варто отримувати, а коли — ні):

— *придбання нової моделі мобільного телефону замість ще робочого, але вже не модного;*

— *придбання фотокамери для виконання замовлень на фотопослуги у вільний від навчання час;*
— *оплата послуг стоматолога у приватній клініці;*
— *оплата курсів англійської мови для підготовки до ЗНО.*

Web-активність

Умови кредитів та депозитів

Відвідайте сайти або відділення місцевих банків і з'ясуйте:
— які види депозитів вони пропонують;
— які умови отримання кредиту для фізичних осіб у цьому банку.

Модуль 3

Страхування — це витрати чи доходи родини

Страхування — спосіб охорони майнових і особистих інтересів за допомогою поступового створення грошових фондів за рахунок внесків застрахованих осіб, з яких вони отримують відшкодування у випадках настання певних несприятливих подій.

Ще одним способом накопичити гроші є страхування.

Зазвичай, застрахована особа, уклавши договір (поліс) зі страховою компанією, регулярно вносить певні суми на рахунок компанії, формуючи грошовий фонд. У сімейному бюджеті ці суми відображатимуться в розділі «Витрати».

Страхова компанія інвестує отримані від клієнтів гроші у банківські депозити, або у прибутковий бізнес з тим, щоб вони не знецінювалися і накопичувалися упродовж усього терміну дії угоди.

Застрахуватися можна від багатьох негативних подій: від втрати життя і здоров'я внаслідок нещасного випадку, від стихійних лих, пожеж, від завдання шкоди іншим особам тощо.

Цікаво знати

Медичне страхування

У розвинених країнах світу поширене медичне страхування. Сплата регулярних внесків дає гарантію застрахованій особі, що у випадку її захворювання необхідні для лікування медичні послуги будуть оплачені повністю або частково страховою компанією. В Україні медичне страхування здійснюється виключно на добровільних засадах і не дуже поширене. З проведенням реформи системи охорони здоров'я таке страхування стає необхідним для кожної людини, а отже, і в сімейному бюджеті доведеться враховувати страхові внески.

Застосуйте набуті знання і досвід

Уявіть ситуацію. Сім'я (тато, мати, двоє неповнолітніх дітей) проживає на 5-му поверсі багатоквартирного будинку, володіє автомобілем та любить подорожувати.

Ознайомтеся із послугами страхових компаній.

Запропонуйте родині різні види страхових програм: для накопичення коштів на майбутнє, для страхування життя і здоров'я, для страхування відповідальності перед третіми особами тощо.